

Hozzászólás KÁDÁR IMRE „Túltrágyázzuk-e a napraforgót” című cikkéhez

IVÁNCSEK JÓZSEF

Állami Gazdaságok Tolna megyei Szakszolgálati Állomása /AGLAB/, Szekszárd

Hozzászólásomban a vitaindítón túlmenően foglalkozom KÁDÁR IMRE "Kevesebb műtrágyát" és KOVÁCS IMRE "A talajerőgazdálkodás gondjai, a megoldás lehetőségei" cikkekben foglalt témákkal is. Ezek a cikkek korábban megjelentek a Búvárban, illetve a Magyar Mezőgazdaságban.

Hozzászólók és nem vitázók! - vitázni csak azonos felkészültségű munka-háttérű és státusú emberek tudnak eredményesen. Azért sem vitázok, mert a rendelkezésekre bocsátott anyagokból elvtelen vádaskodást olvasok ki, önvizsgálat helyett. A problémakör leszűkítése: kevesebb műtrágyát, avagy "műtrágyázás irányelvei" kritikája nélkülözi a komplex megközelítést. Ugyanúgy nélkülözi, mint ahogy nélkülözötte az elmúlt 30 évben minden, a talaj termőképességének fokozására hivatott központi irányelv, rendelet és intézkedés, hasonlóan az ezek mögé felsorakoztatott "tudományos alátámasztás".

Ahhoz, hogy a tennivalókat e területen áttekintsük, elemeznünk kell hogyan jutott a hazai elméleti és gyakorlati agrokémia jelenlegi állapotába. Úgy hiszem a mult rövid áttekintése választ ad a jövőbeli gondjaink megoldásának lehetőségeire. Itt is érvényes: a műveltség és hagyomány összetartozó fogalmak. A Mezőgazdasági Kamara 1896-ban Mosonmagyaróváron, 1898-ban Budapesten, ezt követően Debrecenben, Szegeden létrehozta vegykísérleti állomásait, hogy a gazdák talajaikat vegyelemzés céljából oda beviessék és tanácsot kérjenek. TREITZ PÉTER "Magyarázó a többtermelés szolgálatában álló talajvizsgálatokhoz" című 1929-ben megjelent munkájában modern agrokémiai alapelveken dolgozik, és már leírja "nem csak a minimumban lévő tápanyagok pótlása szabja meg a talaj termékenységének fokát, hanem a talajban bőségesen előforduló tápanyagoknak egymás közötti aránya az a legfontosabb feltétel, amelytől valamely talaj termékenysége függ. VÁRALLYAY GYÖRGY a Kísérleti Közlemények 46. számában 1943-ban bizonyítja, hogy könnyen oldható Egnérfoszfor és Nehring-kálium értékekkel jól jellemezhetjük a talajok P- és K-szolgáltató képességét, ezek az értékek biológiai hatásokra történő változása alatta marad azoknak a P- és K-változásoknak, amiket a szokásos szántóföldi műtrágyázások okoznak. Elkészíti az első tápanyag-kartogramokat, majd 125 szántóföldi kísérlet adatainak feldolgozása alapján határértékeket állapít meg különböző talajokra és növényekre vonatkozóan a várható műtrágyahatásokat előre jelezni.

DWORÁK a Növénytermesztési Kutatások 6. számában 1949-ben mutatott rá először a Liebig-tétel módosításának szükségességére, amikor "a termelési

tényezők geometriai átlagát tekintette a természetes nagyságát befolyásoló tényezőnek".

KERESZTÉNY BÉLA az Agrokémia és Talajtan 4. és 7. kötetében 1955-ben és 1958-ban VÁRALLYAY kísérleti adatai alapján bebizonyította, hogy "a DWO-RAK elmélete alapján feltételezett összefüggés a műtrágyahatások és a talaj könnyen oldható tápanyagtartalmának a talaj termőképességéhez viszonyított relatív értéke között, - a számítások során beigazolódott".

KERESZTÉNY és munkatársai 1971-, 1974-, 1976 és 1977-ben megjelent közleményeikben mikroelem-ellátottsági számok alkalmazását dolgozta ki Fe, Mn, Cu, Zn, B és Mo elemekre.

Időközben jó nevű szakteknitelyeink megideologizáltak számos programot és irányelvet. Növénytermesztő, nemesítő szakíróink úgy érezték műtrágyázási javaslatot kell adniuk! Csatlakoztak a szaktanácsadók táborához a legkülönbözőbb egzisztenciák is, sokszor szakszerűtlenül. Új fogalmakkal ismerkedtünk: titkosított "INT"; "kovaföld 18 kg/ha!"; "melioratív kálium-feltöltés"; "AL-P átszámítása vizesre"; "NO₃ vizsgálata évente egyszer, de bármikor!"; "EUF-extrakció dinamikus, kalibrálás nélkül is". Mindenki szaktanácsolhat egyenlő eséllyel, ha meggyőzően mondja - esetleg nem is ismervén a talajszelvényt, vagy nincs tisztában azzal, hogy mi is az a pH, vagy ppm -. Egyetemeink növényvédő és agrokémikus szakmérnöki diplomát osztanak, de az elmélyült ismereteket és gyakorlatot hol kéri számon? Kisparcellás kísérleteknél néhány éve még nem vizsgáltuk a talajt, most meg csak a nagyhőrcsőgi talajvizsgálat az új tudományos eredmény? Szabad-e vitáznunk meggyőző érvelés nélkül? Ezért jutottunk ide!

Milyenek voltak a talajerő-gazdálkodás, talajhasználat feltételei és gyakorlata az intenzívebb műtrágyahasználat kezdeteitől /1960/? Az állami gazdaságokban saját szakszolgálati állomásaik javaslatára fokozatos tápelem-/P-, K-/ feltöltést valósítottak meg. Ez a folyamat a jugoszláv hibridkukoricák, majd KSZE indulásával felgyorsult, Tolna megyében közelítően normális mederben lehetett tartani.

Adminisztratív, valamint tudományos presszió hatására terjedt a nagyadagú, egy-egy-egy N P K-arányú műtrágyázás, istállótrágya ellenes szemlélet. Később különösen az IKR tűnt ki mértéken felüli nagyadagok technológiai előírásával.

Az időközben melioráció címen végrehajtott mértéktelen táblásítás, tömbösítés eredményeként nőtt az egy táblába-tömbbe művelt területek "makroheterogenitása" /eltérő talajváltozatok eltérő hasznosítású területek összevonása/ a lejtőhosszak növekedésével különösen az intenzív kukorica-tömbökben az árkos, szakadékos erózió következtében egyre nagyobb méreteket ölt a talajpusztulás, a lejtők alján, illetve mély fekvésű területeken az iszap, illetve lefolyástalan talajvíz kipusztítja a növényállományt - így romlik, illetve romlott a mai színtig a homogénnek tekintett nagyüzemi technológia hatékonysága a mai szintre. Mindezt tovább tetézte a műtrágyák kereszt- és hosszirányú szórás-egyenletlensége.

Mindezekről világosan beszéltünk például az 1974. évi országos búza tanácskozáson előadott korreferátumban. Álláspontunkat az állami gazdaságok éves termelési tanácskozásain, termelési rendszerek tanfolyamain is rendszeresen és világosan előadtuk.

Az 1978-1980-ban létrehozott MFM NAK TVG-hálózat a vitatott párhuzamos kapacitások létrehozásától és erősen központosított irányelvek kérdésében folytatott vitáktól eltekintve segítette a helyes agrokémiai elvek gyakorlati megvalósulását. A MFM NAK munkáját illetően "A műtrágyázás irányelvei"-t tekintve talán túl hosszú volt az idő /8-10 év/ az eredmények értékeléséhez és túl bátortalan a következtetések levonásában. BARANYAI, KOVÁCS és FEKETE összefoglaló tanulmányukban például országos méretekben azonos tapasztalatokra jutnak az AGLAB eredményeivel, azonban az új irányelvekben ezt nem ér-

vényesítik. Ennek ellenére az alapvető problémát abban látom, hogy a talaj termőképességének növelésével kapcsolatos szaktanácsadásunk megrekedt az egyoldalú műtrágyázási szemléletnél.

A rendszerszintű gyakorlat ezzel szemben ezt a kérdést még egyszerűbben /a deklarált arányok helyett 1-2 összetett szuszpenziós műtrágya általános alkalmazásával kívánja tisztán üzleti alapon minden talajra, növényre egyaránt érvényes módon kivitelezni/.

A progresszív gyakorlat számára a magunk részéről olyan szaktanácsadási módszer kifejlesztésén dolgozunk tovább, amely valóban az összes termelési tényező hatását figyelembe véve osztja el a rendelkezésre álló erőforrásokat. Meggyőződésünk, hogy az ilyen hosszútávú trendekre és a változó termelési tényezők mind teljesebb matrixára alapozott prognózisok egyaránt hatékonyak és környezetvédők is.

Azt ajánljuk, hogy az újjáalakuló mezőgazdasági kamara vegye át a vállalati, szövetkezeti és magánhasználatban lévő termőföldek hasznosításával kapcsolatos érdekvédelmi feladatokat a következőkben is: műtrágyagyártás, -mennyiség, -minőség; műtrágyaimport; műtrágya-kereskedelem /elosztás/; tárolás; műtrágyák szakszerű kijuttatására alkalmas géprendszerek fejlesztése, gyártása, importja; a műtrágyázás környezetre gyakorolt hatása; az állami támogatások normatív elosztása; a kutatási, fejlesztési tevékenység meghatározása és támogatása.

Kézirat: 1989. február 6.